

Ieteikumi izmaiņām prezidenta vēlēšanās gatavi

Jānis LASMANIS

Jau pēc Lieldienu brīvdienām, aizsākoties Saeimas pavasara sesijai, tās Juridiskajai komisijai būs jāskatās izvērtēt iespējamus modeļus izmaiņām Valsts prezidenta ievēlēšanas kārtībā. Visticamāk, tai tiks piedāvāti divi varianti – tautas vai Saeimas deputātu un pašvaldību vadītāju ievēlēts prezidents.

Saskaņā ar spēkā esošo Satversmes redakciju Valsts prezidentu ievēl Saeimas deputāti, un, lai izvirzītais kandidāts nokļūtu augstajā amatā, par viņu jānobalso 51 deputātam.

Ideja par Valsts prezidenta vēlēšanu kārtības maiņu sabiedrībā uzvirzīta regulāri, jo populārs ir uzskats, ka, piemēram, tautas vē-

lētu prezidentu mazāk ietekmētu politisko partiju spēlītes. Turklāt tautas vēlētam prezidentam ir kā pienāktos plašākas pilnvaras.

Pēdējo reizi – 2011. gadā – ar iniciatīvu par tautas vēlēto prezidentu klajā nāca Nacionālā apvienība, taču tās virzību apstādināja toreizējā Valsts prezidenta Valda Zatlera rīkojums numur divi, kura rezultātā tika atlaista Saeima.

Valsts prezidenta pilnvaru un ievēlēšanas kārtības problemātiku vērtējošās Saeimas darba grupas vadītājs Ringolds Balodis atzīst, ka rīkojuma numur divi uzskarsētājā situācijā šai iniciatīvai nebija ne mazākās iespējas izdzīvot. Taču jautājums par izmaiņām prezidenta vēlēšanu kārtībā aktualitāti nav zaudējis.

R. Baloža vadītā darba grupa izskatīja vairākus variantus, kā mainīt vēlēšanu kārtību, nostiprināt Valsts prezidenta institūciju. Viens no variantiem, protams,

paredz prezidenta ievēlšanu uz ticēt tautai.

Šis variants tikams šķiet gan pašam R. Balodim, gan darba grupā strādājošajai bijušajai Saeimas priekšsēdētājai Ilgai Kreitusei. Viņa arī noraida šādas kārtības pretinieku biežāk izmantoto argumentu, ka tauta ievēlētu nekompetentu prezidentu, jo savu izvēli balstītu, piemēram, kandidāta sasukas atbilstībā savai gaumei. «Ja jau tā tauta tik dumja, kā tad jūs deputāti tikāt ievēlēti. Nav tā, ka tauta jēdz tikai Saeimas un pašvaldību deputātus ievēlēt,» saka I. Kreituse.

Tam, ka prezidenta vēlēšanu kārtība jāmaina, piekrit arī jurists un bijušais aizsardzības ministrs Tālav Jundzis, taču viņam šķiet, ka tautas vēlēta prezidenta neatkarību apdraudētu nepieciešamība atpelnīt vēlēšanu kampaņā ieguldītos līdzekļus.

«Kampaņā tiks tērēti miljoni. Un vēlētajai balsos, bet ievēlētais

būs spiests atpelnīt šos līdzekļus,» atgādinot par Lietuvā līdzīgu iemeslu dēļ atstādināto prezidentu Rolandu Paksu, saka T. Jundzis.

Viņaprāt, apsvēršanas cienīgs kompromiss būtu pašvaldību pārstāvju piesaistīšana prezidenta vēlēšanām. Šādā veidā tiktu plašināts vēlētajū loks, un jaunais prezidents varētu rēķināties ar lielāku vēlētajū atbalstu.

Pēdējais, mazāk populārais variants, kurš, visticamāk, Juridiskajai komisijai netiks piedāvāts, paredz Saeimai saglabāt privilēģiju ievēlēt prezidentu, bet noteikt, ka tam nepieciešams divu trešdaļu jeb 67 Saeimas deputātu atbalsts. Šī shēma darba grupas dalībniekiem šķiet vismazāk pievilcīga, jo koalīcijas partiju sa-spēli, virzot savus kandidātus, padarītu nedaudz sarežģītāku, bet pēc būtības šāda kārtība daudz no esošās neatšķirtos. ■